

БЕЛАРУСКІЯ АРХІВЫ

НА МЯЖЫ ТЫСЯЧАГОДДЗЯЎ:
здабыткі і страты

Матэрыялы канферэнцыі

ДЭПАРТАМЕНТ ПА АРХІВАХ І СПРАВАВОДСТВУ
МІНІСТЭРСТВА ЮСТЫЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ АРХІЎ БЕЛАРУСІ

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
ІНСТЫТУТ ГІСТОРЫІ

БЕЛАРУСКІЯ АРХІВЫ НА МЯЖЫ ТЫСЯЧАГОДЗЯЎ: ЗДАБЫТКІ І СТРАТЫ

МАТЭРЫЯЛЫ НАВУКОВА-ПРАКТЫЧНАЙ КАНФЕРЭНЦЫІ,
ПРЫСВЕЧАНАЙ 80-ГОДДЗЮ
НАЦЫЯНАЛЬНАГА ГІСТАРЫЧНАГА АРХІВА БЕЛАРУСІ

(Мінск, 28 чэрвеня 2018 г.)

Мінск
БелНДІДАС
2019

УДК 930.25(476)(082)
ББК 79.3(4Бел)я43
Б43

Рэдакцыйная калегія:

*В. І. Кураш (старшыня), А. А. Каваленя, В. Ф. Голубеў, В. В. Даніловіч,
А. Б. Доўнар, Д. В. Лісейчыкаў, Д. Ч. Матвейчык, Д. У. Яцэвіч*

Рэцэнзенты:

кандыдат гістарычных навук *А. Я. Рыбакоў*
кандыдат гістарычных навук *М. Ф. Шумейка*

ISBN 978-985-7131-29-7

© Дзяржаўная ўстанова
«Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі», 2019
© Афармленне. Установа «Беларускі навукова-
даследчы інстытут дакументазнаўства
і архіўнай справы», 2019

Р. Б. Гагуа

АКТЫ МІРНАГА ДАГАВОРА Ў БЕЛЗЕ АД 6 СНЕЖНЯ 1392 г. ЯК ГІСТАРЫЧНАЯ КРЫНІЦА

У 1392 г. скончылася грамадзянская вайна ў Вялікім Княстве Літоўскім паміж польскім каралём Ягайлам і яго родным братам князем Скіргайлам з аднаго боку і іх стрыечным братам князем Вітаўтам з іншага. 5 жніўня ў Востраве ад імя Вітаўта і яго жонкі княгіні Ганны былі выдадзены тры акты [9, s. 26–29; 13, с. 145–146].

У першым з іх, напісаным ад імя Вітаўта, мяцежны князь сведчыў, што ён памірыўся з Ягайлам «у шатры перамоў». Кароль вяртаў яму ўладанні, якія былі адабраны падчас канфлікту, і надаваў новыя. Вітаўт прызнаваў сюзерэннітэт свайго стрыечнага брата, а таксама яго жонкі каралевы Ядвігі і прыносіў васальную прысягу Польскай кароне. Напрыканцы дакумента ўзгадвалася, што ў будучыні належным чынам павінны былі быць разгледжаны скаргі ў адносінах да Вітаўта, а таксама канчаткова ўладжаны ўсе супярэчнасці паміж ім і супрацьлеглым бокам [9, s. 26–27].

Астатнія два акты былі напісаны ад імя княгіні Ганны і ўзмацнены яе асабістай пячаткай. У адным з іх яна прызнавала васальную залежнасць ад Ягайлы, у іншым – ад Ядвігі. У абодвух дакументах Ганна паручылася за лаяльнасць свайго мужа ў адносінах да польскага караля, каралевы і Польскага каралеўства [9, s. 27–29].

У востраўскіх актах князь Скіргайла не ўзгадваўся. Тым не менш, верагодна, астатнія палажэнні дакумента Вітаўта датычыліся менавіта спрэчак паміж ім і Скіргайлам. У тытулатуры Вітаўт прадстаўлены як «князь Літвы, уладар Трок, Луцка і г. д.» [9, s. 26]. Але фактычна Трокамі ў той час працягваў валодаць Скіргайла. Не былі ў востраўскіх

актах дакладна вызначаны і тыя ўладанні, якія надаваліся Вітаўту польскім каралём, як і не ўзгадвалася, што і на якіх умовах заставалася ва ўладанні Скіргайлы.

Такім чынам, пагадненні паміж Вітаўтам і Ягайлам былі дасягнуты, але варожасць паміж Вітаўтам і Скіргайлам засталася. Для таго, каб уладкаваць супярэчнасці паміж сабой, Вітаўт і Скіргайла з'ехаліся ў Белзе ў снежні 1392 г.

У выніку з'езда, на якім прысутнічаў таксама кароль Польшчы Ягайла, узніклі два дакументы. Адзін з іх быў напісаны ад імя Вітаўта на сярэдневерхняемецкай мове, другі – ад імя Ягайлы на лаціне [3, s. 16–17; 7].

Цікава, што акты, якія датычыліся аднаго дагавора, былі складзены на розных мовах і пры гэтым, магчыма, не былі прадубліраваны. Магчыма, грамата ад імя Ягайлы была падрыхтавана пісарам кароннай канцылярыі, дзе традыцыйна афіцыйнай мовай дакументаў выступала лацінская, а дакумент Вітаўта – пісарам яго асабістай канцылярыі, якую ён прывёз з сабой з Прусіі, дзе знаходзіўся падчас канфлікту з Ягайлам.

Арыгінальны дакумент, выдадзены ад імя польскага караля, на жаль, да нашых дзён не захаваўся. Спачатку ён захоўваўся ў Каронным архіве ў Кракаве, аб чым у 1551 г. Марцін Кромер змясціў запіс у інвентары пад нумарам 414 [1; 14, с. 457]. Пасля падзелу Рэчы Паспалітай ён трапіў у Расію, але ўжо на пачатку XIX ст. быў адзначаны сярод страчаных [14, с. 463].

Па-іншаму склаўся лёс акта дагавора паміж Вітаўтам і Скіргайлам, які без сумненняў з'яўляецца асноўным дакументам Белзскага пагаднення. Яго арыгінал захоўваецца ў бібліятэцы Чартарыйскіх у Кракаве (Польшча) [7].

Першыя копіі з абодвух актаў выканаў Адам Нарушэвіч у XVIII ст. У пачатку XIX ст. Станіслаў Варшавіцкі змясціў іх копіі ў метрыцы Вялікага Княства Літоўскага [3, s. 18]. Дагавор паміж Вітаўтам і Скіргайлам Станіслаў Варшавіцкі разбіў на дзве часткі, зрабіўшы, адпаведна, два запісы. Дадзеную акалічнасць адзначыў Якаб Кара ў сваёй «Гісторыі палякаў», паказаўшы, што ў вопісе архіва значацца «тры дакументы», якія датуюцца днём Святога Мікалая. Пры гэтым Якаб Кара памылкова вызначыў месца напісання актаў не як Белз (горад на тэрыторыі сучаснай Украіны), а як Белжыцэ – горад, што знаходзіцца паблізу Любліна ў Польшчы [2, s. 112].

Ігнат Данілович у выданні «Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych, uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów...» таксама змясціў інфармацыю аб дагаворы ў выглядзе двух запісаў, аднак са спасылкай на адзін і той жа актавы нумар з інвентара Марціна Кромера [11, s. 296].

У 1876 г. Аўгуст Сакалоўскі і Юзаф Шуйскі апублікавалі Белзскі акт Ягайлы на падставе копіі, якая была змешчана ў рукапісе трэцяга тома «Дыпламатычнага кодэкса Каралеўства Польскага і Вялікага Княства Літоўскага» Мацея Догеля [3, s. 16–18].

Там жа быў змешчаны тэкст дагавора паміж Скіргайлам і Вітаўтам, які быў надрукаваны на падставе копіі, выкананай Адамам Нарушэвічам. Копія была выканана вельмі недакладна, а арыгінальная мова дакумента была істотна мадэрнізавана, што адбілася на якасці публікацыі. Памылкова было зроблена і датаванне дакумента: замест «Niclos tag» («Мікалаеў дзень») – «Arglostag» («Дзень гультая») [3, s. 16–18].

Антоні Прахаска ў 1882 г. змясціў інфармацыю пра абодва акты ў зборніку «Эпісталярны кодэкс Вітаўта, вялікага князя літоўскага». Пры гэтым ён памылкова паказаў, што публікацыя Белзскага дакумента ад імя Ягайлы была выканана Аўгустам Сакалоўскім і Юзафам Шуйскім на падставе копіі Адама Нарушэвіча [5, s. 31].

Зараз арыгінальны дакумент з дагаворам паміж Вітаўтам і Скіргайлам дыгілітазаваны і знаходзіцца ў вольным доступе ў польскай лічбавай бібліятэцы «Палона» з памылковым пазначэннем даты – 5 жніўня 1392 г. – і месца складання дакумента – Востраў [12].

Акт Ягайлы ўяўляе сабой кароткі дакумент, у якім кароль Польшчы пацвярджае, што пры яго пасрэдніцтве князі Вітаўт і Скіргайла памірыліся і паміж імі была ўсталявана згода. Дакумент утрымлівае цікавую акалічнасць: «*аб чым абодва бакі ў нісьмах¹ сабе праднісалі*» («*quae in litteris suis ex utraque parte sibi praescripserunt*»), што можа сведчыць аб тым, што акрамя акта, які быў выдадзены ад імя Вітаўта, у Белзе 6 снежня 1392 г. магла быць напісана і аналагічная грамата ад імя Скіргайлы [3, s. 16–18].

Дагавор паміж Вітаўтам і Скіргайлам напісаны ад імя першага і пачынаецца з азначэння бакоў. Вітаўт прадстаўлены як «*князь (герцаг) Літвы, пан Луцка і іншых зямель*» («*herczog czu lithaw her czu*

¹ Тут і далей вылучана намі. – Р. Г.

laucz und andir lanth). Скіргайла названы «панам Літвы» – «*hern czu lithaw*». Далей канстатуецца, што пры пасрэдніцтве Ягайлы яны памірыліся і спынілі паміж сабой усялякую варожасць. Затым запісаны даволі стандартны для падобных граматаў тэкставы дыскурс, згодна з якім Вітаўт абавязваўся не аказваць якую-небудзь падтрымку праціўнікам Скіргайлы і змагацца супраць усіх яго ворагаў, за выключэннем «*караля Польшчы, яго жонкі каралевы, яго дзяцей, Кароны Польскай і яе спадкаемцаў*» [7].

Параўноўваючы дадзеную частку дакумента з нададзеным ад імя Ягайлы актам, мы бачым прынцыповыя адрозненні ў тытулатуры як караля Польшчы, так і Вітаўта са Скіргайлам. У акце дагавора паміж Вітаўтам і Скіргайлам Ягайла прадстаўлены як «*кароль Польшчы, найвышэйшы князь Літвы, і спадчынны ўладар Русі*» («*Konik czu Polan, Obirstern furste czu Lithaw und erblink czu Russen*»), а ў сваім акце – як «*кароль Польшчы, вялікі князь Літвы, і спадчынны ўладар Русі*» («*rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae, dominus hereditarius Russiae*»). Пры гэтым і Вітаўт, і Скіргайла ў акце Ягайлы азначаны проста як князі Літвы і такім чынам як бы пастаўлены ў адзіны іерархічны шэраг. Магчыма, гэтыя адрозненні не з'яўляюцца выпадковасцю і былі зроблены наўмысна. Тое, што Ягайла адышоў ад традыцыйнай з часоў сваёй каронацыі часткі тытулатуры «*найвышэйшы князь Літвы*» і быў падпісаны як «*вялікі князь Літвы*» можа з'яўляцца ўскосным сведчаннем, што і Вітаўт, і Скіргайла прэтэндавалі на ролю намесніка польскага караля на велікакняжацкім стале ў Вялікім Княстве Літоўскім. Такія прэтэнзіі маглі бы быць адным з фактараў, чаму, нягледзячы на Востраўскае пагадненне, варожасць паміж Вітаўтам і Скіргайлам не знікла.

У другой частцы акта Вітаўт дае абяцанне дапамагчы захапіць для Скіргайлы Кіеў і замкі кіеўскага князя Уладзіміра Альгердавіча, а таксама перадаць яму ва ўладанні Крамянец і Стажок з належачай да яго воласцю. Узамен Скіргайла адмаўляўся ад спадчынных уладанняў Вітаўта, якія ў дагаворы не былі вызначаны. Верагодна, меліся на ўвазе Трокі – як прадмет асноўных дамаганняў князя Вітаўта [7].

Перадача ад імя Ягайлы, але са згоды Вітаўта ва ўладанні Скіргайлу замкаў Крамянец і Стажок можа сведчыць, што тады гэтымі замкамі валодаў Вітаўт, і такім чынам атрымаў іх разам з Луцкам у выніку Востраўскага пагаднення паміж ім і каралём Польшчы.

Такім чынам, мы бачым, што Ягайла для стабілізацыі ўнутрыпалітычнай сітуацыі ў Вялікім Княстве Літоўскім пайшоў на задавальнен-

не зямельных прэтэнзій Вітаўта на шкоду інтарэсам свайго старэйшага брата Уладзіміра, на пазбаўленне ўладанняў якога даў сваю згоду.

Аднак ні Вітаўт, ні Скіргайла не спяшаліся выканаць свае абавязкі, якія былі прадугледжаны ў Белзскім дакуменце.

Польскі храніст Ян Длугаш у сваёй манументальнай «Гісторыі Польшчы» адносіць заключэнне міру паміж Вітаўтам і Скіргайлам да 1393 г., спасылаючыся пры гэтым на «*адпаведны дакумент*», у якім замацоўвалася прэрагатыва польскай каралевы ў будучыні ўладжваць рознагалосці паміж імі [6, s. 260–261].

Сапраўды, 3 кастрычніка 1393 г. князь Вітаўт прадставіў у Львове грамату, у якой засведчыў, што прыйшоў да пагаднення са Скіргайлам і ўладзіў з ім усе былыя рознагалосці. У будучыні ва ўсіх спрэчных пытаннях паміж ім і яго стрыечным братам Вітаўт абяцаў звяртацца да трацейскага суда жонкі Ягайлы польскай каралевы Ядвігі [4, s. 471]. Ніякіх дадатковых звестак аб умовах дагавора акт не ўтрымлівае. Аднак дакумент выразна сведчыць, што Белзкі мір канчаткова не ўладзіў рознагалосці і спрэчкі паміж Вітаўтам і Скіргайлам. Магчыма, непаразуменні працягваліся з-за спрэчкі наконт Старых Трок, якія, згодна са сведчаннем Яна Длугаша, засталіся ва ўладанні Скіргайлы [6, s. 260–261].

Магчыма, менавіта па гэтай прычыне Вітаўт не спяшаўся ісці вайной на Кіеў. Яшчэ напачатку 1394 г. Уладзімір Альгердавіч займаў пасаду кіеўскага князя, што вынікае з аднаго з сумесных актаў Вітаўта, Скіргайлы і іншых князёў з Вялікага Княства Літоўскага, які быў датаваны 18 лютага 1394 г. [9, s. 32].

Верагодна, менавіта 1394 г. стаў пераломным у адносінах паміж Скіргайлам і Вітаўтам. Паводле паведамлення «Летапісца вялікіх князёў літоўскіх» вясной Вітаўт распачаў ваенны паход і захапіў Падолле, пасля чаго ўзяў гарады Жытомір і Оўруч. У выніку Уладзімір Альгердавіч вымушаны быў здацца Вітаўту, прыехаў да яго на паклон, быў пазбаўлены Кіеўскага княжання і адпраўлены ў Капыль. Кіеўскім князем быў зроблены Скіргайла. Пасля атрымання стала ў Кіеве Скіргайла захапіў па распараджэнні Вітаўта Чаркасы і Звянігарод (сучасная назва – Звянігародка) [15, с. 65]. Магчыма, прыкладна ў той жа час Скіргайла захапіў таксама Старадуб, што вынікае з паведамлення Яна Длугаша [6, s. 260–261].

Акты Белзскага мірнага дагавора ад 6 снежня 1392 г. з'яўляюцца каштоўнай гістарычнай крыніцай, якую доўгі час незаслужана абыходзілі ўвагай гісторыкі.

Дадзеныя дакументы разам з львоўскім актамі Вітаўта сведчаць, што ў выніку Востраўскага пагаднення грамадзянскі канфлікт у Вялікім Княстве Літоўскім хоць і быў намінальна прыпынены, але так і не быў цалкам вычарпаны. Узброеная барацьба перайшла ва ўнутрыдыпламатычную, якая цягнулася да пачатку 1394 г. У гэтым супрацьстаянні Вітаўт дасягнуў значных поспехаў, атрымаўшы ва ўладанне ўсе тэрыторыі, на якія прэтэндаваў у той час.

Са зместу белзскіх актаў вынікае, што Скіргайла, які раней займаў у якасці намесніка Ягайлы прывілеяванае становішча ў Вялікім Княстве Літоўскім, вымушаны быў саступіць свае пазіцыі на карысць Вітаўта. Такім чынам, Вітаўт фактычна атрымаў перамогу ў азначаным дынастычным канфлікце. Скіргайла быў вымушаны «пацясніцца» і ў сваім статусе «князя Літвы», дзяліўшы яго з Вітаўтам з 1392 г. да часу сваёй смерці ў 1395 г.

Відавочна, што белзскія акты неабходна разглядаць у цеснай сувязі з востраўскімі дакументамі ад 5 жніўня 1392 г. і львоўскай граматай Вітаўта ад 3 кастрычніка 1393 г. Скрупулёзнае параўнанне іх зместу паміж сабой і адносна наратыўных крыніц дазваляе істотна ўзбагаціць нашы веды аб розных аспектах палітычнага жыцця ў Вялікім Княстве Літоўскім падчас канчатковага ўладкавання ўнутрыдынастычнага канфлікту першай паловы 1390-х гг., прасачыць за зменамі ў палітычным становішчы князёў і акрэсліць змены ў іх зямельных уладаннях.

Дадаткі

Акт, выдадзены ад імя Ягайлы, які пацвярджае заключэнне мірнага дагавора паміж князямі Вітаўтам і Скіргайлам ад 6 снежня 1392 г.

Пераклад з лацінскай мовы выкананы паводле выдання:
Codex epistolaris saeculi decimi quinti. – Kraków, 1876. – Т. 1. – S. 16–17.

Уладзіслаў, з Божай ласкі кароль Польшчы, вялікі князь літоўскі, уладар спадчынны Русі, сведчым: мы найсвятлейшага князя пана Скіргайлу з аднаго боку і князя Вітаўта з іншага, князёў Літвы, братоў нашых каханых, прывялі да міру і сябрамі зрабілі, і ўсе спрэчкі, непрыхільнасць і варожыя дзеянні ўсялякага паходжання і як бы яны не называліся, якія паміж імі былі, уладкавалі такім чынам, што вышэйгаданыя князі і браты нашы каханыя будуць жыць заўсёды

ў братэрскай любові паміж сабой, знішчыўшы ўсялякую варожасць і забыццю аддаўшы, аб чым абодва бакі ў пісьмах сабе прадпісалі, каб бесперапынна, нерухома і павек ва ўсім трымацца ўсталяванага.

Таму для большай моцы да прадстаўленай граматы пячатку нашу давешваем.

Дадзена ў Белзе ў дзень Св. Мікалая ў год ад Нараджэння Хрыстова 1392.

АКТ МІРНАГА ДАГАВОРА ПАМІЖ КНЯЗЯМІ ВІТАЎТАМ І СКІРГАЙЛАМ
АД 6 СНЕЖНЯ 1392 Г.

Арыгінал дагавора паміж князямі Вітаўтам і Скіргайлам уяўляе сабой пергаментны дакумент наступных памераў: вышыня – 19,5 см; шырыня – 34 см (знізу пергамент загорнуты паласой 34 на 6 см).

Скрозь адтуліны, прарэзаныя ў загорнутай пергаментнай палаце, прапушчаны пергаментны паясок, які напрыканцы змацаваны неафарбаваным воскам, у сярэдзіне якога знаходзіцца адбітак круглай пячаткі на чырвоным воску дыяметрам 3,3 см. Адбітак адлюстроўвае «Пагоню» ў выглядзе вершніка, які скача на кані ўправа і прыўстаў у страмёнах. Выява вершніка без шчыта, у стажковым шлеме без прылбіцы тыпу «бацынет». У левай руцэ ён трымае конскія цуглі, у правай – меч, занесены над галавой для нанясення ўдару.

Легенда пячаткі размешчана з краю па крузе паміж двух колаў, якія складзены са злучаных паміж сабой пацерак. Таксама яна ўтрымлівае малюнак васьміканцовага крыжа Святога Іаана (Мальтыйскага крыжа) і надпіс на лацінскай мове вялікімі стараанглійскімі гатычнымі літарамі, які сведчыць, што гэта пячатка Вітаўта, князя Літвы і Гродна. Такая ж пячатка была прывешана да Востраўскага акта Вітаўта ад 5 жніўня 1392 г. [9]. Верагодна, ён карыстаўся гэтай пячаткай падчас грамадзянскай вайны 1390–1392 гг. і прывёз з Прусіі [10].

Пергамент захоўваўся складзеным удвая па гарызанталі і ўтвая па вертыкалі. Знаходзіцца ў добрай захаванасці. З левага боку чарнілы расплыліся, утварыўшы досыць вялікую бурую пляму, аднак тэкст у гэтым месцы дастаткова добра чытаецца.

In verso пергамента зроблены шэраг надпісаў. У самым версе па краі гатычным пісьмом на лацінскай мове напісана «*Concordia in[[f]ra Scirgel et Vitovt inter <...>*» – («Пагадненне ніжэй паміж Скіргайлам і Вітаўтам <...>»). Канцоўку напісанага немагчыма разабраць.

Ніжэй знаходзіцца надпіс на лаціне, выкананы іншым, больш познім, акуратным почыркам «*Vitoldi cum Scirgalo Concordia et societatas con[tra] omnes excepto rege Poloniæ*» («*Вітаўта са Скіргайлам пагадненне і згода супраць усіх, акрамя караля Польшчы*»). Да надпісу трэцім почыркам была зроблена дапіска: «*Et Skirgellonem creat Kyoviensem ducem, pulso Wlodimire*» («*І Скіргайлу робиць князем кіеўскім пасля выгнання Уладзіміра*»).

Ніжэй з правага боку іншым почыркам пастаўлена дата «1392».

Яшчэ ніжэй трэцім почыркам напісана і закрэслена літара «п» і таксама лічба «27». Пасля лічбы пастаўлена кропка і працяжнік. Ніжэй тым жа почыркам напісана лічба «209» з кропкай напрыканцы.

Некалькі ніжэй з правага боку чацвёртым почыркам напісана трохі размытая лічба «34».

Крыху вышэй загорнутай пергаментнай паласы алоўкам не зусім разборліва напісана «163» (магчыма, «103»).

In recto пергамента з самага верху пасярэдзіне чырвонымі чарніламі пазначана архіўная сігнатура: «236».

Асноўны тэкст дагавора напісаны гатычным пісьмом арэшкавымі чарніламі размашыстым почыркам на сярэдневерхняемецкай мове. Нягледзячы на час з’яўлення дагавора – канец XIV ст. – ён напісаны шрыфтам «швабахер». У месцах, дзе прапушчаны часткі слоў ці маюцца скарачэнні слоў, як правіла, зверху прастаўлены знакі цітла [8].

ДАГАВОР ПАМІЖ ВІТАЎТАМ І СКІРГАЙЛАМ АД 6 СНЕЖНЯ 1392 Г.

Пераклад з сярэдневерхняемецкай мовы выкананы паводле арыгінальнага дакумента.

Вітаўт, з Божай ласкі князь літоўскі, уладар Луцка і іншых зямель і гэтак далей.

Мы вызнаем перад усімі, хто гэтую грамату прачытае ці пачуе, што мы з найсвятлейшым князем і панам, князем Скіргайлам, панам Літвы і гэтак далей, нашым каханым братам, былі паяднаны і прыведзены да сяброўства найсвятлейшым князем і панам Уладзіславам, з Божай ласкі каралём Польшчы, найвышэйшым князем Літвы і спадчынным уладаром Русі і гэтак далей, нашым ласкавым панам і каханым братам.

І таксама, што мы ўсе паміж намі войны і варожасць забыць павінны, а вядомае разыходжанне паміж намі павінны ўсе мы перадаць смерці, і таксама аб ім не павінны ўзгадваць ніколі.

Мы таксама абяцаем, што гэтай пастановы мы будзем прытрымлівацца і цвёрда трымацца заўсёды без усялякай злосці.

Мы таксама абяцаем, што ніякіх ворагаў гэтага самага князя Скіргайлы, нашага каханага брата, ніяк падтрымліваць не будзем; але супраць яго ворагаў усіх дапамогай і парадай з усёй нашай моцай і нашымі людзьмі і з упартасцю супраць усіх яго ворагаў, акрамя толькі найскравейшага князя і пана спадара Уладзіслава, з Божай ласкі караля Польшчы, каралевы, яго жонкі, іх дзяцей каралеўскіх, а таксама Польскай Кароны і іх спадкаемцаў названых, мы павек стаяць павінны і дапамагаць справай і парадай і ўсялякую злосць пакінуць.

Мы абяцаем таксама, што мы замак у горадзе Кіеве і замкі, якімі князь кіеўскі Уладзімір валодаў, з Божай дапамогай звыш дабудзем, і аддадзім у яго ўласныя рукі таксама незваротна, і пакінем ва ўладанне ўсё, што да Кіеўскага замку належыць і да іншых замкаў, якімі Уладзімір, князь кіеўскі, валодаў; і што ад таго, што зроблена, ніхто з названых не адыйдзе; таксама, што па нашай добрай волі, з нашага ведама сталася, што таму самаму вышэйзгаданаму князю Скіргайлу, нашаму каханаму брату, вышэйзгаданы кароль Польшчы, наш літасцівы пан, замак Крамянец, з усім, што да яго належыць, і таксама, воласць Стажок, з усім, што да яе належыць, павек аддаў ва ўладанне; і тая спадчына ад гэтага самога князя Скіргайлы, нашага каханага брата, бацькоўская наша спадчына, якую пан трымае, павінна быць аддадзена назад па загадзе найсвятлейшага князя і пана Уладзіслава, з Божай ласкі караля Польшчы і гэтак далей, нашага каханага пана і брата.

І для большай бяспекі на доўгі час мы пячатку, якую прычапілі, пакідаем.

Дадзена ў Белзе ў дзень Святога Мікалая ў год ад нараджэння Хрыстова тысяча трыста дзевяноста другі.

КРЫНІЦЫ І ЛІТАРАТУРА

1. Archiwa polskie i ich zbiory. – Warszawa : Nacz. Dyr. Archiwów Państwowych, 2000. – 183 s.
2. Caro, J. Geschichte Polens. – Gotha : Bei Friedrich Andreas Perthes, 1869. – Bd. 3 : 1386–1430. – 657 s.
3. Codex epistolaris saeculi decimi quinti. – Kraków : Drukarnia «Czasu», 1876. – T. 1. – 368 s.
4. Codex epistolaris saeculi decimi quinti. – Kraków : Drukarnia «Czasu», 1891. – T. 2. – 531 s.
5. Codex epistolaris Vitoldi Magni ducis Lithuaniae: 1376–1430. – Kraków : Sumptibus Academiae literarum Crac., 1882. – 1113 s.
6. Długosz, J. Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego: 1370–1405. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – Ks. 10. – 488 s.
7. Kraków. – Muzeum Czartoryskich. – F. XX Czartoryskich. – Perg. 236.
8. Kraków. – Muzeum Czartoryskich. – F. XX Czartoryskich. – Perg. 233.
9. Kutrzeba, S. ; Semkowicz, W. Akta Unji Polski z Litwa, 1385–1791. – Kraków : Skł. gł. w Księgarni Gebethnera i Wolffa, 1932. – 570 s.
10. Semkowicz, W. Sfragistyka Witołda. – Kraków, 1931. – 24 s.
11. Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych, uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów, posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi litewskiej i ościennych im krajów / zebrał i w treści opisał I. Daniłowicz; wydał J. Sidorowicz. – Wilno : Drukarnia A. H. Kirkora i sp., 1860. – T. 1. – 391 s.
12. Witold książę litewski i pan Łucka oświadcza, że za pośrednictwem Władysława króla polskiego pogodził się z księciem Skirgiełłą, przyrzeka mu swoją pomoc przeciwko wszystkim, z wyjątkiem króla i Królestwa Polskiego, a ponadto obiecuje zdobyć dla niego Kijów oraz wyraża zgodę na nadanie mu przez króla Krzemieńca i Stożka // Polona [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа : <https://polona.pl/item/43360889/0/>. – Дата доступа : 05.08.2017.
13. Гагуа, Р. Б., Жилевич, О. Ф. Островские акты княгини Анны // Актуальные проблемы источниковедения. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2017. – С. 145–148.
14. Книга посольская Метрики Великого княжества Литовского / Изд. по поручению Имп. Моск. о-ва истории и древностей рос. [Кн. 1]. – Москва : Унив. тип. 1843. – Т. XX. – 480 с.
15. Полное собрание русских летописей. – Москва : Наука, 1980. – Т. 35. – 313 с.

ЗМЕСТ

ПРАДМОВА	3
---------------------------	---

Прывітальнае слова да ўдзельнікаў канферэнцыі дырэктара Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі Яцэвіча Д. У.	6
---	---

Прывітальнае слова да ўдзельнікаў канферэнцыі дырэктара Інстытута гісторыі НАН Беларусі Даніловіча В. В.	7
---	---

СЕКЦЫЯ I ГІСТОРЫЯ АРХІЎНАЙ СПРАВЫ

Г. А. Бераставы

Полацкія абласныя прывілеі і прывілеі полацкім мяшчанам: практыкі захоўвання і выкарыстання (XV-XVII стст.)	9
---	---

З. В. Антановіч

Вопісы спраў Магілёўскай рымска-каталіцкай кансісторыі як крыніца па даследаванні справаводства і архіўнай справы.	20
--	----

В. С. Пазднякоў

Справы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў 1835–1855 гг.: цяжкае дваццацігоддзе	28
---	----

Т. Ю. Афанасьева

Архивный фонд рода Слизеней.	33
--------------------------------------	----

Т. Д. Гернович

Первые нормативные акты об архивах БССР
(начало 1920-х гг.) 37

С. В. Кулинок, М. Н. Скоморощенко

К вопросу об организации делопроизводства
в Белорусском штабе партизанского движения
в сентябре–декабре 1942 г. 48

Секцыя II

Крыніцазнаўства: дакументы XIV–XIX стст.

Р. Б. Гагуа

Акты мірнага дагавора ў Белзе ад 6 снежня 1392 г. як
гістарычная крыніца 59

А. Б. Доўнар

Прывілей Слуцку 1792 г. на правы «вольнага» горада 69

Я. С. Глінскі

Баяры Печуранскага войтаўства
ў XVIII – першай трэці XIX ст. 75

О. А. Шуміліна

Роль нацыянальных історычных архіваў у вивчэнні творчай біяграфіі
музыкантаў XVIII стагоддзя
(на прыкладзе жывапісаванні Максіма Березовскага) 84

А. У. Ерашэвіч

Дакументы Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі
як крыніца аб падатках
і падаткаабкладанні на тэрыторыі Беларусі
(канец XVIII – першая палова XIX ст.) 90

С. В. Мянчэня

Сістэма яўрэйскіх малельных школ
і дамоў Віцебскай губерні
ў другой палове XIX – пачатку XX ст.
(паводле матэрыялаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі). 100

Д. Ч. Матвейчык

Метрычныя кнігі і спісы парафіянаў сібірскіх касцёлаў з фондаў
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі
як крыніцы па гісторыі ссылок ўдзельнікаў паўстання
1863–1864 гг.108

О. В. Червинская

Документы фондов учебных заведений Витебской губернии
как генеалогический источник.117

М. М. Кароль

Праблематыка міжканфесійных пераходаў
у другой палове XIX – пачатку XX ст.:
перспектывы даследавання на матэрыялах
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.128

Секцыя III

Крыніцазнаўства: дакументы XX ст.

С. Н. Рындин

Борьба с «немецким засильем» в белорусских губерниях
в годы Первой мировой войны
(по материалам Национальных исторических архивов
Беларуси в Минске и Гродно)134

А. У. Дзьячкоў

Дакументы Дзяржаўнага архіва Магілёўскай вобласці
аб жыцці і дзейнасці артысткі і педагога Паўліны Мядзёлкі143

Е. Г. Калечиц, А. В. Колосов

Неизвестное научное наследие
Константина Михайловича Поликарповича –
новый источник для изучения
палеолита Беларуси и сопредельных регионов.148

Т. Н. Агеенко

Собирание и использование документов
по национально-государственному строительству в Беларуси
(по материалам архивного фонда «Институт истории партии
и Октябрьской революции при ЦК КП(б)Б»).159

Д. А. Дзядзюля

Дзейнасць часовых органаў кіравання
на тэрыторыі Заходняй Беларусі
(верасень–снежань 1939 г.):
па дакументах Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь. 163

К. В. Сыцько

Дакументы парафіяльных устаноў
Рымска-каталіцкага касцёла ў Беларусі
другой паловы ХХ ст. як гістарычная крыніца. 169

М. М. Елинская

Советские государственные награды –
Белорусской ССР, областям, городам 177

Секцыя IV

Беларусіка ў архівах замежжа

А. А. Жлутка

Дакументы прамоцыі Францішка Скарыны
на доктара медыцыны з архіваў Падуі
і рэканструкцыя тэксту яго дыплама 191

Д. В. Лісейчыкаў

Матэрыялы генеральных візітацый манастыроў
Літоўскай правінцыі базыльянскага ордэна XVIII ст.
у фондах Аўстрыйскай нацыянальнай бібліятэкі 197

І. Б. Лаўроўская

Касцёлы і кляштары Берасця Літоўскага XVII–XVIII стст.
у выбраных актах луцкіх і берасцейскіх біскупаў
з дыяцэзіяльнага архіва ў Седльцах. 216

Т. М. Заблоцкая

Дакументы па гісторыі Ордэна піяраў
Літоўскай правінцыі
канца XVII – першай паловы XIX ст.
у архівах Беларусі, Літвы і Расіі. 228

В. М. Папко

Матэрыялы па гісторыі Беларусі XIX ст.
у Федэральным архіве г. Кобленца
і Цэнтральным архіве роду Гагенлоэ
ў Нойнштайне (Германія):
перспектывы даследавання і вяртання 236

А. М. Сцебурака

Падзеі 1812 г. у Беларусі ў святле французскіх дакументаў
Дзяржаўнага Імператарскага сакратарыята:
чаканні і рэчаіснасць. 243

Ю. М. Снапкоўскі

Сямейны архіў мінскага губернатара Валерыя Чарыкава
ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Самарскай вобласці 247

Секцыя V

Сучасныя архіўныя тэхналогіі

Г. С. Жолнеркевич

Расширение доступа к документам
государственных архивов Республики Беларусь:
проблемы и пути решения. 265

Г. А. Сівахін, К. І. Мяцеліца

Метадалагічныя аспекты рэалізацыі другой ступені сістэмы
адкрытага доступу да дакументаў Нацыянальнага архіўнага фонду
Рэспублікі Беларусь 272

А. М. Белявский, С. А. Захаркевич

По ту сторону жизни:
антропологический анализ пространственной
семантики понятия «архив». 280

В. С. Иванова

Вусныя ўспаміны жыхароў беларускай вёскі
аб падзеях другой паловы XIX – пачатку XX ст. 294

Н. С. Гардзіенка

Да пытання экспертызы каштоўнасці дакументаў
беларускай эміграцыі ў фондах Беларускага дзяржаўнага
архіва-музея літаратуры і мастацтва 306

В. В. Боровик

Музей-архив народной культуры Украинского Полесья:
особенности формирования архивного фонда документов,
найденных в брошенных населенных пунктах зоны отчуждения 312

В. В. Боровик, Г. А. Шамонин

Некоторые вопросы архивного описания исследовательских
собраний этнографических аудиодокументов и создания
научно-справочного аппарата к ним 322

О. В. Березовская

Особенности описания архивной коллекции документов
потерянных территорий Чернобыльской зоны отчуждения. 331

Ю. Б. Твердохлебова, Т. Г. Комлева

Восполнение газетного фонда Национальной библиотеки Беларуси
как необходимое условие обеспечения сохранности отечественного
документного наследия. 339

Ю. І. Крыўдзюк

Узаемадзеянне музеяў і архіваў у галіне захавання
і прэзентацыі гісторыка-культурнай спадчыны 344

Секцыя VI

Архіўныя дакументы і спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны

Ю. М. Лаўрык

Тэкставы склад зборніка КП 447 са збораў
Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь 351

В. А. Кобринец

К вопросу о русских монетных номиналах
на территории Беларуси в XVI–XVII вв.
(по данным письменных источников) 357

В. У. Шылай

Да пытання атрыбуцы і класіфікацыі вокладак актавых кніг XVII ст.
з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі 366

В. В. Урублеўскі

Зменлівасць беларускіх сялянскіх прозвішчаў у Мінскай губерні
(канец XVIII – пачатак XX ст.) 375

І. Н. Колабава

Матэрыялы Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі
як крыніца па гісторыі фальшываманетніцтва 386

С. А. Рыбчонак

Матэрыялы з калекцыі графа Канстанціна Ажароўскага
ў Нясвіжскіх зборах князеў Радзівілаў 390

Ю. П. Латушкова

Матэрыялы по обращению бон
Гомельского городского самоуправления
из фондов Национального исторического архива Беларуси 404

Звесткі пра аўтараў 414